

LIGNINGS

kontakt

NR. 1 – 2011

UTGITT AV LIGNINGSUTVALGET

I dette nummer bl. a.

SIDE 2

- Fra Redaktøren

SIDE 3

- Lederen har ordet

SIDE 4

- Skatt og utvikling

SIDE 5

- Hva gjør Skattedirektoratet?

SIDENE 6–8

- Skatt og statsbygging i utviklingsland: Hvordan skatt kan bidra til å ansvarliggjøre myndighetene overfor egne borgere

SIDE 9–10

- Disse fikk stipend fra Ligningsutvalget

SIDENE 10–11

- Historisk blikk på skatt

Tema:

Skatt og utvikling

LIGNINGSUTVALGET
c/o Devold Regnskapskontor
Tverrgaten 10 Marken
5017 Bergen
Telefon 55 32 32 50
Telefaks 55 31 16 23
e-post post@utvalget.no
internett www.utvalget.no

Leder:
Hugo Matre, Universitetet i Bergen

Styremedlemmer:
Jan Narvesen, Sør-Hedmark
Karin Busk, Skatt Øst, Lillestrøm
Helge-Ove Aune, Sør-Troms
Evy Skjefrås, Dalane
Marit Thorstensen, Søre Sunnmøre

Redaktør:
Levi Slåen
Sør-Gudbrandsdal Ik
Skatt øst Lillehammer
Telefon 61 05 37 11
Mail: levi.slaen@skatteetaten.no
eller privat: malemale@online.no

Grafisk produksjon:
BODONI

ISSN 0803-0731

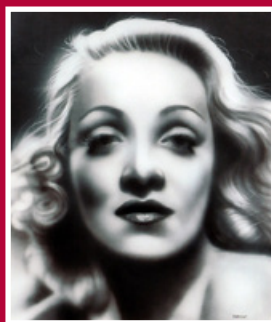
Fra Redaktøren

Denne gangen har vi sett ut i den store verden. Utenriksdepartementet og Norad har satt i gang et større prosjekt «Skatt og Utvikling». Det er mange gode erfaringer på at når det bygges opp et godt skattesystem i et land har dette positiv virkning for demokratiseringen og fordelingspolitikken i landet.

Mange er engasjert i dette og vi har fått innspill fra ulike hold. I tillegg har vi tatt inn en trivelig artikkel som viser noe av skattheorien i vårt eget land. Det er faktisk ikke så veldig lenge siden vi også var nokså primitive og det kan jo diskuteres om både metoder og hensikter har vært like gode her til lands også.

Som vanlig anmoder vi våre lesere til å komme med innlegg til bladet.

Levi

**Jeg elsker sitater
fordi det er en fornøyelse
å finne tanker man selv har,
uttrykt vakkert og med stor autoritet
av noen som betraktes
som klokere enn en selv.**

**Marlene Dietrich
(1901–1992)
tysk-amerikansk skuespiller**

Lederen har ordet

Beskatningens legitimitet

BESKATNING er en nødvendig forutsetning for å opprettholde den norske velferdsstaten. Selv om det kan være ulike syn på utformingen av vår samfunnsmodell, er det allmenn enighet om at det er behov for en offentlig sektor til å ivareta oppgaver for fellesskapet. Skal offentlig sektor kunne ivareta viktige samfunnsoppgaver, må den finansieres. Ved siden av finansieringsfunksjonen, ivaretar skattesystemet også en rekke andre funksjoner, som fordeling og effektivisering av økonomien.

På tross av beskatningens alminnelige legitimitet, ser vi at etterlevelsen av skattelovgivning ikke alltid er like god. Årsakene er sammensatte. Regelverket kan være krevende å forholde seg til slik at oppfatningene om hva som er riktig skatt kan variere, skattyter kan være under økonomisk press, kontrollnivået kan gjøre oppdagelsesrisikoen lav og fristelsene for unndragelse tilsvarende større osv.

Manglende vilje til etterlevelse forsterkes gjerne av gratispassasjervirk-

ningene av vår samfunnsordning. Ettersom skattyternes rettigheter til overføringer og fellesgoder gjennomgående ikke er knyttet til skattebetaling, vil skattyterne kunne dra nytte av offentlige tjenester selv om de unndrar seg skatter. Prinsippet er viktig for å ivareta fordelingshensyn og likeverd, men åpner samtidig for misbruk. Når skattyterne ikke har press på seg for å betale skatter, kan det påvirke atferden til enkelte skattytere.

Skattenes preg av ensidige ytelser kan i seg selv påvirke viljen til etterlevelse av regelverket. Skillet mellom bøter som ilegges som et tilsiktet og onde og skatter, knytter seg bare til formålet med illeggelsen. Formålet kan etter omstendighetene fremstå som en nokså abstrakt størrelse når pengene «renner ut» til skatteoppkreveren. Det er derfor viktig at formålet med beskatningen løftes klart frem i samfunnsdebatten og ellers.

Den senere tid har viktigheten av beskatningen blitt tydelig i bistandsammenheng. Forskning og erfaring

fra såkalte u-land viser at en effektiv skatteadministrasjon og beskatning er av avgjørende betydning for hvordan samfunnsmodellene fungerer. Inntektene gir myndighetene reelle styringsmuligheter. Samtidig bidrar beskatningen til å gjøre myndighetene mer ansvarlig overfor sin egen befolkning. Norske myndigheter har gjort og gjør en fortjenestefull innsats i en del land i Afrika, ved å hjelpe til med å bygge opp lokale skatteadministrasjoner. Dette er hjelp til selvhjelp som bidrar sterkt til nasjonalt bærekraftige løsninger over tid.

Bistandsarbeidet er viktig både for landene som mottar ytelsene og for Norge som aktør i en globalisert verden. Samtidig er arbeidet en viktig påminnelse til oss selv, om vårt eget skattesystems legitimitet. I et samfunn med oppløsning av autoriteter og fokus på individuell orientering i verdispørsmål, er dette en viktig illustrasjon av betydningen av fellesverdier.

Hugo Matre

Skatt og utvikling

UTENRIKSDEPARTEMENTET OG NORAD opprettet i mars et nytt bistandsprogram der Norge skal hjelpe utviklingsland til å få økte skatteinntekter. Ligningskontakt har gleden av å presentere ulike sider av dette.

Hvorfor engasjerer Norge seg i dette?

DET VAR statssekretær Ingrid Fiskaa som lanserte det nye programmet «Skatt for utvikling», det var derfor naturlig å spørre henne:

Auka skatteinntekter vil gjere fattige land bedre i stand til å finansiere eiga utvikling og mindre avhengig av bistand frå andre. Det har aldri vore tanken at bistand skulle erstatte skattar og avgifter i mottakarlanda, seier Fiskaa.

Hva setter dere fokus på?

Det nye programmet er konsentrert om fire område:

- hjelpe samarbeidsland å lage betre system for å krevje inn skatt frå innbyggjarane
- forske på skatt og kapitalflukt og dele kunnskap med fattige land
- samarbeide internasjonalt i spørsmål knytt til skatt og kapitalflukt
- styrke den offentlege debatten og engasjementet om skatt og kapitalflukt

Hvor satses det først?

Zambia, Mosambik og Tanzania er dei første tre landa Noreg samarbeider med innanfor dette feltet.

Hva kan Norge bidra med?

– Vi har erfaring med å utvikle gode system for å krevje inn skatt i Noreg. Den norske modellen kan ikkje overførast direkte til desse landa, men vi har verdifull kunnskap å dele, seier Fiskaa.

Mange land med stor fattigdom er rike på naturressursar. Desse tener internasjonale selskap store pengar på å utvinne.

Det gjeld ikkje minst no når råvareprisane er høge og aukande. Men lite av denne rikdomen og verdiskapinga kjem landa til gode i form av skatt.

– Problemet er ofte at ei rad unntak skapar store hol i skattesystema. Mange selskap og enkeltpersonar betaler nesten ikkje skatt. Dersom dei rike slepp unna med lav eller ingen skatt, er det lite motiverande for andre å bidra, seier Fiskaa.

I Noreg utgjør skatteinntekter 44 prosent av brutto nasjonalprodukt (BNP). I mange fattige land i Afrika er andelen under 15 prosent. Fiskaa håpar at Skatt for utvikling-programmet kan styrke innkrevjinga av skattar i samarbeidsland og samstundes skape større politisk engasjement:

– Er ein med å bidrar med pengar til det offentlege gjennom skatt, vil ein også stille krav til korleis dei blir nytta.

Takk til Ingrid Fiskaa og ikke minst til kommunikasjonsrådgivar Christian Grotnes Halvorsen, som hjalp oss.

Ingrid Fiskaa

Avdelingsdirektør Fredrik Aksnes er en av dem som er engasjert i dette prosjektet fra Skattedirektoratet. Han har gitt oss følgende artikkel:

Hva gjør Skattedirektoratet?

SKATTEDIREKTORATET har innledet samarbeid med tre afrikanske land: Mosambik, Tanzania og Zambia. Samarbeidet har kommet lengst i Zambia med konkrete planer for samarbeid om beskatning av gruvesektoren. I Zambia er det særlig internprising og kostnadskontroll av underleverandører som peker seg ut som satsingsområder, men også etablering av kontrollrutiner og opplæring i IT-revisjon.

I Mosambik er det kostnadskontroll av lete-kostnader i forbindelse med olje og gass leting i det Indiske hav som er fokusområdet, med vektlegging på å kartlegge kompetanse internt i den Mosambikiske skatteadministrasjonen og hvilke tiltak som kan bygges for å styrke kapasiteten.

I Tanzania er det også internprising som har hittil fått fokus med vektlegging på å jobbe sammen innenfor områdene gruvedrift, agrobusiness og turisme.

Men både i Tanzania og Zambia kan man se det for seg at samarbeidsområdene kan bli utvidet og at den norske skatteetaten gir støtte til å få mer generelle forutsetninger for et velfungerende skattesystem på plass.

Utfordringene med slikt arbeid er mange: kompetansemessige, kulturelle og institusjonsbygging som sådan. Tålmodighet og realisme er nøkkelord her. Samtidig vil man møte mange spennende utfordringer og lære nye ting i møte med fremmede skattekulturer og systemer.

Alle disse prosjektene er finansiert gjennom norske bistandsmidler og det foreløpige tidsperspektiv er 4 år. Det vil bli foretatt årlige gjennomganger av resultatene oppnådd under året og lagt planer for påfølgende år.

**Når kvinner er deprimerte,
spiser eller shopper de.
Menn invaderer andre land.**

*Elayne Boosler
(1952–)
amerikansk komiker*

Skatt og statsbygging i utviklingsland:

Hvordan **skatt** kan bidra til å ansvarliggjøre myndighetene overfor egne borgere

---

Odd-Helge Fjeldstad,
Chr. Michelsens Institutt & International Centre for Tax and Development

---

Den politiske betydningen av skattlegging går langt ut over det å skaffe inntekter til å finansiere offentlig sektor, infrastruktur og grunnleggende behov for borgerne. I denne artikkelen argumenterer Odd-Helge Fjeldstad for at et effektivt skattesystem også er sentralt for å styrke statens legitimitet ved å ansvarliggjøre myndighetene overfor skattebetalerne i landet. Vanstyre er ofte korrelert med at staten ikke avhenger av inntekter fra skattlegging av borgere og næringsliv. Et effektivt skattesystem er selvsagt også avgjørende for at utviklingsland skal kunne frigjøre seg fra bistandsavhengighet.

Erfaringer fra vår egen historie

HISTORISK HAR STATSBYGGING vært nært koblet til utviklingen av skattesystemet. Kolonistene i Nord-Amerika på 1700-tallet formulerte dette i sin berømte protest mot den britiske kolonimakten som «no taxation without representation». Begrepet «fiskal sosial kontrakt» (eller «samfunnskontrakt») er sentralt for å forklare utviklingen av representative stater og demokratier i vestlige land.

Erfaringer viser at skattlegging har bidratt til mer representative og ansvarlige myndigheter ved å fremme dialog mellom stat og samfunn om beskatning. Mobilisering av interessegrupper (bl.a. næringslivsorganisasjoner, fagforeninger, skattebetalerforeninger og konsumentorganisasjoner) om støtte til, motstand mot og for-

slag til skattereformer, har vært sentralt i denne sammenhengen.

På denne måten har skattesystemet ikke bare bidratt til å etablere stater. Det har også bidratt til å fremme statens legitimitet og styrke demokratiet, og til å skape økonomisk velferd for brede lag av befolkningen.

Bygging av en legitim stat forutsetter med andre ord fiskal kapasitet. Demokratiske valg sikrer ikke nødvendigvis statlig legitimitet. Det gjør heller ikke bistandsprosjekter som har som formål å fylle akutte behov. Legitimitet oppnås i hovedsak ved at myndighetene leverer tjenester som befolkningen ønsker og har behov for. Gjennom valg kan borgerne gi uttrykk for hva de ønsker og prioriterer, men for å oppfylle disse behovene kreves statlig kapasitet til å generere og bruke offentlige ressurser effektivt.

Erfaringer fra utviklingsland

Selv om land i Øst-Asia fulgte en annen utviklingsvei enn vestlige land, var skattesystemet en viktig komponent i utviklingsstrategien i denne regionen også. I Sør-Korea og Taiwan, for eksempel, bidro skattlegging til å understøtte en utviklingsfremmende økonomisk politikk og offentlig institusjonsbygging generelt. Skattesystemet i Taiwan krevde at myndighetene måtte utvikle omfattende databaser for et vidt spekter av bedrifter og hushold. Dette bidro i stor grad til å begrense utviklingen av uformell sektor som kjennetegner mange andre utviklingsland. På 1950-tallet fokuserte myndighetene i Sør-Korea sterkt på å utvikle skattesystemet, særlig person- og bedriftsbeskatningen. Dette la grunnlag for et bredt basert skattesystem på 1960-tallet. Senere var dette fundamentet for utviklingen av statlige informasjonssystemer og databaser som muliggjorde at myndighetene kunne målrette statlige kreditter, subsidier og andre intervensjonstiltak mot enkeltbedrifter i industrialiseringsprosessen. I Latin-Amerika kan Costa Rica vise til lignende erfaringer: skattesystemet var en nøkkelfaktor for utviklingen av en ansvarlig og fungerende stat. Når staten er avhengig av skatteinntekter fra brede lag av befolkningen og næringslivet, har myndighetene insentiver til å utvide sin tilstedeværelse også i rurale og perifere områder. I Sør-Afrika har vi sett en lignende utvikling der skatteadministrasjonen som ble etablert etter at apartheid regimet ble kastet, har høy legitimitet på tvers av befolkningsgruppene. South African Revenue Services (SARS) har blitt modell for utvikling av andre deler av offentlig forvaltning i Sør-Afrika.

Vanstyre

I mange utviklingsland har imidlertid myndighetene ikke insentiver til inngå dialog og forhandle med organiserte grupper av befolkningen. Det er en av hovedforklaringene bak dårlig

Odd-Helge Fjeldstad

styresett. Den økonomiske og politiske makten ofte er konsentrert til en liten elite. Denne eliten betaler generelt ikke skatt og er relativt uberørt av organiserte samfunnsinteresser. Både vilje og evne til samfunnsbygging mangler hos eliten. Libya er et nærliggende eksempel. Elitens behov for å forhandle med organiserte innenlandske interessegrupper svekkes ytterligere av den globale konteksten, der den politiske eliten har tilgang på enorme inntekter fra andre kilder enn skattlegging av borgerne, særlig inntekter fra naturressurser og organisert kriminalitet. Utviklingsland som får storparten av sine inntekter fra andre kilder enn beskatning av borgerne, spesielt fra naturressurser som olje og mineraler, er generelt kjennetegnet ved vanstyre og dårlige offentlige institusjoner. Blant de få unntakene er Botswana og Malaysia.

Utvikling av effektive skattesystemer er derfor en av de største utfordringene mange fattige land står overfor. Samlet skatteinngang er imidlertid generelt lav og skatteunndragelse er omfattende i mange land. Omfanget av skattefritak er enormt. En fersk studie fra Tanzania anslår at skattefritak og skatteinsentiver til enkeltbedrifter og sektorer representerer så mye som 6% av BNP. Til sammenligning utgjør den totale skatteinngangen om lag 15% av BNP. Det er sagt at skatteinsentivene som er gitt til store gruveselskaper i Tanzania, er så generøse at de i praksis innebærer en skjult subsidiering av selskapene!

Kombinasjonen av omfattende skattefritak og stor uformell sektor, innebærer at skattebasen ofte er svært «smal», der kun et fåtall bedrifter bidrar med storparten av skatteinntektene. I Tanzania med en befolkning på over 40 millioner, bidro 286 bedrifter med om lag 70% av de innenlandske skatteinntektene i 2005. I Bangladesh er mindre enn 1% av befolkningen registrert som skattebetalere, og 4% av disse (dvs. 0.4% av befolkningen) betaler 40% av skattene. Uformell sektor er stor og voksende. Det anslås at den uregistrerte delen av økonomien i mange afrikanske land tilsvarer 40% av BNP eller mer. Kapitalflukt og skatteparadiser bidrar ytterligere til å underminere skattebasen. Beskatning av internasjonale forretnings- transaksjoner er blitt stadig mer komplisert å håndtere for lokale skatteadministrasjoner med begrensede ressurser til å engasjere nødvendig ekspertise. En fersk studie fra Global Financial Integrity (GFI) anslår at ulovlige kapitalstrømmer ut fra Afrika representerte om lag 7% av samlet BNP for det afrikanske kontinentet i 2008. Dette utgjør betydelig mer en samlet bistand til Afrika. En vesentlig del av denne kapitalflukten (65% ifølge GFI) er relatert til skatteunndragelse. Under slike forhold er samfunnskontrakten mellom stat og samfunn så godt som fraværende.

Utfordringer

Hva kreves det så for å bygge den fiskale sosiale kontrakten? For det første må borgerne mobiliseres gjennom skattlegging, dvs. det må etableres en 'bred' skattebase. For det andre er utfordrin-

gen å skatte bedre, dvs. mer forutsigbart, transparent, ansvarlig, rettferdig og ærlig. En viktig utfordring er å unngå skatter og oppkrevningsmetoder som skattebetalerne generelt betrakter som urettferdige. Dette dreier seg om å bygge konstruktive relasjoner mellom stat og samfunn rundt skattesystemet. Det forutsetter blant annet at privat sektor (næringslivsorganisasjoner) og sivil-samfunnsorganisasjoner blir engasjert og hørt i skattereform-prosessene. For det tredje må det etableres langt *sterkere koblinger mellom skattebetaling og offentlig tjenesteyting*. Dersom folk og bedrifter ikke ser noe igjen for det de betaler i skatt, legitimerer dette unndragelse og skattemotstand. Og sist, men ikke minst, forutsetter det *internasjonalt samarbeid* for å bekjempe skatteparadiser og de muligheter disse gir eliten i fattige land og multinasjonale selskaper for å unndra beskatning og skjule formuer.

Konklusjon

Statens effektivitet og ansvarlighet overfor borgerne har nær sammenheng med måten staten blir finansiert på. Det *har* betydning om staten skattlegger borgerne framfor at den lever av oljeinntekter og utenlandsk bistand, og det *har* betydning hvordan skattleggingen foregår. Beskatning stimulerer borgenes krav om demokratisk deltakelse i politiske beslutningsprosesser, og er et viktig instrument for å ansvarliggjøre myndighetene. Et effektivt skattesystem er med andre ord en av grunnpilarene for statsbygging.

THE END

**Det er bare to typer bilister på veiene:
idioter som kjører langsommere enn
meg, og de svina som kjører fortere.**

George Carlin (1937–2008), amerikansk stand-up komiker

Disse fikk stipend fra *Ligningsutvalget*

Som kjent har Ligningsutvalget innført en stipendordning der tilsatte i skatteetaten og medlemmer i Skatteklagenemndene kan søke om stipend til videreutdanning. Dette skal da være rettet mot den rolle de har i etaten eller nemnda.

Nå er de fire første stipendene utdelt til Ole Andreas Murbræch, Siv Karin Rosvoll, Anne Torhild Kvåle Aarstad og Ernest Tell. Vi tok en prat med dem:

Hvor arbeider du og hva er ditt område der?

Ole Andreas: Jeg jobber ved Sentralskattekontoret for utenlandssaker (SFU). Det holder til i flotte lokaler i Stavanger. Her har jeg stilling som førstekonsulent og jobber som saksbehandler ved avdeling Person. Det vil si at jeg driver både ligning, klagebehandling og veiledning for personlige skattytere som «i hovedsak» er utenlandske og ansatt i utenlandske selskaper. Vi har også utenlandske sjømenn, sokkelarbeidere og artister/idrettsutøvere.

Siv Karin: Jeg er ansatt ved Kontroll- og rettsavdelingen i Trondheim. I hovedsak saksbehandler jeg bokettersynsrapporter fra skatteoppkreverne i region Midt-Norge. Den avdelingen jeg tilhører har også et faglig ansvar overfor kontrollørene.

Anne Torhild: Jeg arbeider ved Skattekontoret i Egersund. Vårt kontor hører inn under fastsetningsavdeling for skatt person. Som «spesialisering» har vi breddeoppgavene, dvs. ordinær ligningsbehandling, kontrollarbeid innenfor ikke spesialiserte områder. I tillegg kommer klagebehandling og verdiorienterte kontroller. Mitt «spesialområde» er næringsdrivende, herunder vurdering om det foreligger næringsvirksomhet.

Ernest: Jeg driver egen praksis som advokat, almenpraksis. Har arbeidet nesten 10 år i skatteetaten tidligere, med merverdiavgift og skatt, ved fylkesskattekontoret som det het dengang.

Hva skal du bruke stipendet til?

Ole Andreas: For tiden holder jeg på å ta Skatterett –revisoreksamen, ved Universitetet i Stavanger og pengene vil naturligvis gå til bøker, avgifter og studiemateriell. Planen er at jeg skal fortsette å ta nye fag neste år, så hvis det blir et overskudd setter jeg det på «studiekontoen» min.

Siv Karin: Jeg tar nå 5. avd. på Masterstudiet i rettsvitenskap. Dette siste året tar jeg fordypning i skatterett og selskapsrett. I tillegg skriver jeg Masteroppgave i skatterett. I denne forbindelse blir det noen turer til Oslo for å møte veilederen min og for å gå på forelesninger, så pengene kommer godt med!

Anne Torhild: Det vil gå til dekning av mine kursutgifter i forbindelse med oppfyllelse av etterutdanningskravet for å opprettholde autorisasjon som regnskapsfører.

Ernest: Har brukt det til å ta skattekurs gjennom Juristenes Utdanningscenter. I tillegg til oppdatering på lovendringer og nye dommer, var emnene; armlengdeprinsippet – skattemyndighetenes adgang til å restrukturere transaksjoner, konsernbidragsordningen, ulovfestet gjennomskjæring / skattemotiverte transaksjoner, samt

Historisk blikk på skatt

Ola Honningdal Grytten

Som et lite apropos til temaet i dette bladet er det interessant å se litt tilbake på vår egen historie. Ola H. Grytten er professor ved Institutt for samfunnsøkonomi på Handelshøyskolen i Bergen, med spesialfelt økonomisk historie. Han kan det meste om skattehistorien vår:

DEN ELDESTE FORM for skattlegging vi kjenner i Norge går 1500 år tilbake. Småkonger fikk gratis opphold på gårder sammen med sitt hoff, mot at de beskyttet de lokale bøndene fra kriminelle bander eller okkupasjon og plyndring fra andre småkonger. Ordningen fikk betegnelsen veitsle.

Siden ble det vanligere å bruke ordet skatt, som henspiller på ytelser fra privatpersoner til offentligheten uten konkrete vederlag. Hovedformålet var å finansiere offentlig forbruk, investeringer og overføringer. Slik er det også i dag. Etter rikssamlingen ca 872, da landet fikk en konge, fortsatte veitsleordningen. Den ble utvidet med skattlandsinntekter, hvor man skattla spesielle områder under beskyttelse av kongen. I

tillegg kom landaurar, som var handels- og ferdeselsavgifter.

En annen viktig skatt ble leidangen. Den var en forsvarsordning hvor våpenføre menn skulle mobiliseres når freden var truet. Den utviklet seg til å hovedsaklig være landets første marine. Det ble pålagt lokalsamfunnene å utruste de lokale soldater. Det innebar både våpen- og provianteringsordninger. Disse utviklet seg til regulær eiendomsskatt, som ble kodifisert i, Gulatingsloven og Frostatingsloven og senere i Magnus Lagabøtes landslov (1274-1276). Fullgårder betalte mest skatt, halvgårder mindre og ødegårder minst eller ingen ting.

Inntektsskatten stod kirken for, i form av tiende. Tienden ble opprinnelig krevd av jord-

FRA FORRIGE SIDE

innlegg og debatt om temaet «Maktforholdet mellom skatteetaten og skattyter». Det siste opplevde jeg som særdeles relevant for arbeidet i skatteklagenemnda.

Hvordan fikk du vite om stipendet?

Ole Andreas: Det var litt tilfeldig at det lå en utgave av Ligningskontakt på et bord i kontorlandskapet. Det virket interessant og til min overraskelse kunne jeg lese at Ligningsutvalget utdelte stipend til folk som tar videreutdanning innen skatterett. Da skader det ikke å sende en søknad, tenkte jeg.

Siv Karin: Jeg leste om det i bladet «Ligningskontakt». Det var forøvrig en kollega som oppfordret meg til å søke.

Anne Torhild: Jeg fikk et hint av sjefen at det nå var mulighet for å søke Ligningsutvalget om utdanningsstipend.

Ernest: Husker ikke om jeg leste om det i «Ligningskontakt» først eller om jeg fikk e-post fra Nemndsekretariatet i Skatt Øst. Antagelig var det e-post fra sekretariatet. I sekretariatet er de veldig flinke til å ta vare på medlemmene av nemndene og sørger hele tiden for at vi har all den informasjon som vi har behov for.

bruk og ble lovfestet over det meste av landet i Magnus Erlingsons regjeringstid (1163–1184). Tienden ble i realiteten nyttet til opphold av lokal administrasjon, fattigomsorg foruten kirke-drift. Etter reformasjonen i 1536/1537 ble kongen ansvarlig for innkreving og bruk av tienden, ettersom han også fikk ansvar for kirkedrift. I praksis var det imidlertid et stort lokalt ansvar for skatten.

På 1500-tallet ble ekstraskatter utskrevet i unntakstilfeller, som krig. En del kriger ble finansiert med sølvskatt som kunne arte seg som konfiskasjon. Omkring 1620 ble ekstraskatter permanente. Takstene ble fra 1640-tallet fastsatt etter landskylden. I 1665 fikk Norge sin første matrikkel. Landskylda skulle avspeile produksjonsverdien til gården. Skatten ble dermed i stor grad en avgift på forventet avkastning i jordbruket.

På 1600-tallet fikk indirekte skatter større betydning. Frem til slutten av 1600-tallet hadde tollene først og fremst til hensikt å skaffe staten inntekter, men ble gradvis et proteksjonistisk virkemiddel. Det ble i tillegg innført særavgifter. Med «Forordning angående det stemplede Papiir» av 16. desember 1676 ble stempelavgiften innført. Denne har vedvart fram til i dag, siden 1976 omtalt som dokumentavgift. På deler 1800-tallet utgjorde toll og særavgifter hele 80 prosent av statens skatteinntekter.

I 1762 ble det innført personskatt, ekstraskatten, på 1 riksdaler per år fra alle over 12 år. Den ble ansett som sosialt urettferdig og utløste opprøyer og ble opphevet ti år etterpå.

Under dannelsen av en selvstendig norsk stat ble Norges Bank opprettet i 1816. En ny sølvskatt ble utskrevet for å skape en kapitalbase til sentralbanken. Samtidig ble flere former for statsskatt slått sammen og erstattet av en direkte land- og kjøpstadsskatt, repartisjonsskatt. Den ble utliknet på matrikkelen i bygdene og i hovedsak på inntekt og næring i byene. Den ble avvirket da bonderepresentantene fikk flertall på Stortinget i 1836. I perioden 1836-1892 betalte

man ikke direkte skatt til staten. Norge var definitivt et lavskattelend med en svært beskjeden offentlig sektor. I 1892 ble det innført progressiv inntekts- og formuesskatt til staten.

Før 1882 ble kommunale utgifter dekket av ulike typer skatter betalt til forskjellige kasser som hadde ansvar for finansiering og drift av lokale tjenester. I byene var byskatt og fattigskatt viktigst. Byskatten ble først utskrevet på fast eiendom, næringsvirksomhet og siden formue. I bygdene var fattig- og skoleskatt viktigst. De ble utlignet på inntekt, formue og matrikkelskyld. Under skattereformen av 1882 gikk man bort fra skatlegging til bestemte formål. Inntekt, formue og eiendom ble skattegrunnlag. I skattereformen av 1911 ble skjønsmessig ligning erstattet av at skattyterne selv innrapporterte data om inntekt og formue i en selvangivelse.

Under første verdenskrig økte særavgifter som skattegrunnlag. Det ble da innført bl.a. tobakkavgift og motorvognavgift. Alkoholavgiften hadde vært viktig siden 1800-tallet. Omsetningsavgift på en prosent i hvert omsetningsledd ble innført i 1935. Satsen ble senere økt flere ganger. I 1970 ble omsetningsavgiften erstattet av merverdiavgiften.

I senere tid har det vært to store skattereformer. Den første, av 1992, samsvarte med internasjonale trender mot bredere skattegrunnlag og lavere satser. Selskapsbeskatningen bar preg av nøytralitet. I personbeskatningen ble det innført et klarere skille mellom arbeidsinntekter og kapitalinntekter gjennom delingsmodellen. Delingsmodellen innebar store forskjeller i marginalsattesatsene på inntekter fra arbeid og kapital. I skattereformen av 2006 ble skjevhetene fra 1992-reformen forsøkt løst.

Idag fremstår Norge som et høyskattelend, i motsetning til vår historiske posisjon. Koster velferdsstaten for mye for norske skattebetalere?

(Takk til Skattebetalerforeningen som ordnet kontakt med Ola Grytten)

– og nå finner du
oss på nettet –

Her finner du oss:

www.utvalget.no

Her finner du også utvalgheftene